

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA

BROJ 12.

PROSINAC 1930.

GOD. XXVI.

DR. J. POLJAK:

ZAGREB

SLUNJ I OKOLICA

Mnogi lijepi i prirodnim krasotama bogati krajevi našega krša radi slabih komunikacionih veza ostali su do nedavna posve nepoznati, ili ih je poznavao samo uži krug ljubitelja prirode, koji su ili slučajno ili u poslu istraživanja tamo zalutali. Tek sadašnje saobraćajne prilike, poglavito pak uvođenje autobusnih pruga diljem krševitih naših krajeva, daje nam prilike, da se upoznamo sa mnogim dosele nepoznatim prirodnim krasotama, i omogućuju širem broju izletnika, da mogu uživati u onim prirodnim rijetkostima, koje su dosele bile pristupačne tek pojedincima.

Jedan takav kraj našega krša bogat prirodnim krasotama jest okolica Slunja, starog kordunaškog centra. Istina je doduše, da su prije otvorenja željezničke pruge Zagreb—Split morali posjetioci Plitvičkih Jezera proći kroz Slunj, no u ono vrijeme bio je posjet toga našeg bisera prirodnih ljepota prilično ograničen, a i oni, koji su prolazili kroz Slunj, vidjeli su tek dio onoga, što slunjska okolica ima. Otvorenjem prije spomenute pruge taj je posjet Slunja postao još manji, jer je većina posjetnika radi bržeg i jeftinijeg pristupa do Plitvičkih Jezera putovala željeznicom do Vrhovina i odavle na Plitvice. Tek prošle godine uveden je izravni saobraćaj iz Zagreba na Plitvice preko Slunja autobusom društva Tapred i time nam je dana mogućnost lakšeg pohađanja samih Plitvica, a i divne okolice Slunja.

Bliži okoliš Slunja kao i onaj dalji sve tamo do Drežnika i Rakovice zapravo je krška visoravan, koja se pruža prema sjeveru sve do rijeke Kupe, na zapadu ju ograničuju ogranci Male Kapele, na istoku izdanci Petrove gore, a prema jugu prirodna joj je granica rijeka Korana sa Plitvičkim Jezerima. Cijela visoravan je lagano valovita sa neznatnim uzvisinama, puna ponikava raznih dimenzija, a smjerom sjever-jug gotovo duž cijele protege urezane su četiri dublje brazde u njenu površinu, kojima teku jake krške rijeke Korana, Zapadna i Istočna Mrežnica i Dobra. U jugozapadnom dijelu visoravni smjestio se stari kordunaški Slunj u čvorишtu cesta, od

kojih polazi prema sjeveru preko Blagaja, Veljuna i Krnjaka u Karlovac, druga paralelna s ovom od Slunja preko gornjeg Primislja do Tržića, gdje se dijeli u dvije panoge, od kojih ona prema sjeveroistoku vodi u Karlovac, a druga prema sjeverozapadu u Ogulin. Treća cesta, što vodi iz Slunja u pravcu sjevernom, dijeli se južno od Cvitkovića, pa sjeverni krak vodi preko Cvijanović brda u Veličin, a prema istoku na Vališ selo odnosno Kladušu. Prema jugu vodi glavna cesta preko Rakovice na Drežnik, gdje jugozapadni krak ide na Plitvička Jezera, a jugoistočni preko Petra Sela u Bihać. Iz toga broja građenih cesta vidi se, da je Slunj važna točka toga kraja bio već nekada u prošlosti, a i danas je on centar za cijel onaj kraj u administrativnom i trgovačkom pogledu.

Glavni dio Slunja smješten je duž ceste Slunj—Drežnik, dok je ostali dio porazmješten po uzvisini desno i lijevo ceste. Ovaj slikoviti smještaj Slunja uvećava još više rijeka Slušnica, koja teče istočnom stranom mjesta, pa se na sjevernom dijelu mjesta ulijeva u rijeku Koranu. Rijeka Slušnica izvire južno Slunja podno slikovito smještenog seoca Slušnice, nešto oko jedan sat hoda udaljenog od Slunja cestom, što vodi prema Drežniku. Moram ovdje istaći, da se Slušnica obično krivo označuje imenom Slunjčica. Narod u cijelom kraju, što više i sami Slunjani ne zovu je Slunjčica nego Slušnica, koje je ime dobila po mjestu Slušnici, a nikako po Slunjtu. Po načinu izviranja Slušnica je tipična krška rijeka, jer izvire u obliku jakog vrela na podnožju strme odlomljene vapnenačke stijene. Samo vrlo ima oblik ogromnog kamenitog kotla, u čijem dnu izbija znatna količina smaragdno zelene vode. Izbijanje je posve lagano i jedva zamjetljivo, pa se po oticanju u pravcu sjevernom zapaža, kako voda pridolazi iz dna kotla. Strane uokolo vrela strmo su odlomljene i pretežno obrasle grmljem, a samo južna strana je posve gola i stjenovita. Obilje vode, što izbija iz dna doline, takovo je, da odmah na samom rubu kotla ima nekoliko mlinica i stupa, koje su tjerane vodom izravno iz vrela Slušnice. Preko umjetno sačinjenih brana preljeva se voda ispod mlinica i zalazi u dolinu, koja je već u svom početku dosta široka. Početni smjer doline je od izvora do zaselka Obajdin prema sjeveroistoku, a odavde do Slunja teče točno u smjeru sjevernom. Dolinske strane nisu strme, nego prilično položite, pa se ta položitost prema toku rijeke mijenja čas lijevom, a čas desnom obalom. Time se stvaraju uz rijeku t. zv. luke, t. j. ravni prostori obrasli grmljem vrbe i rakite, a unutar tih prostora nalazimo sočne košanice. Ovaj izmjenični položaj luka, lagani pad riječnog korita, stjenovita obala i smaragdno zelena boja vode tipične su oznake prave krške rijeke. Unatoč tomu, što je cijela dolina Slušnice urezana u kamenu, pokazuje ona samo u svom gornjem dijelu oko izvora

jače razvijene oblike krša, jer je ovaj dio izgrađen od rudistnih vapnenaca gornje krede, dok je ostali dio izgrađen od gornjo-krednog dolomita. Ovo je razlogom, da su dolinske strane blagih nagiba, kao što je i cijeli okoliš od Slušnice do Slunja lagano valovita visoravan načičkana brojnim ponikvama, slijepim dolinama i uvalama. Dolinske strane su redovno obrasle niskom šumom ili šikarjem, a dijelom opet plodna polja i zelene košanice, između kojih proviruje svaki čas po koji ogoljeni komad dolomita. U samom dolinskem dnu nalazimo često ovećih komada stijena, koje narušavaju mirni tok vode, jer oko njih teče znatno brže stvarajući tako brazde, koje su zamjetljive već izdaleka, a stijene strše iz vode poput kakvih pustih i golih otočića. Sve ove pojave uz brojne slikovite mlinice daju dolini Slušnice

Foto: dr. J. Poljak

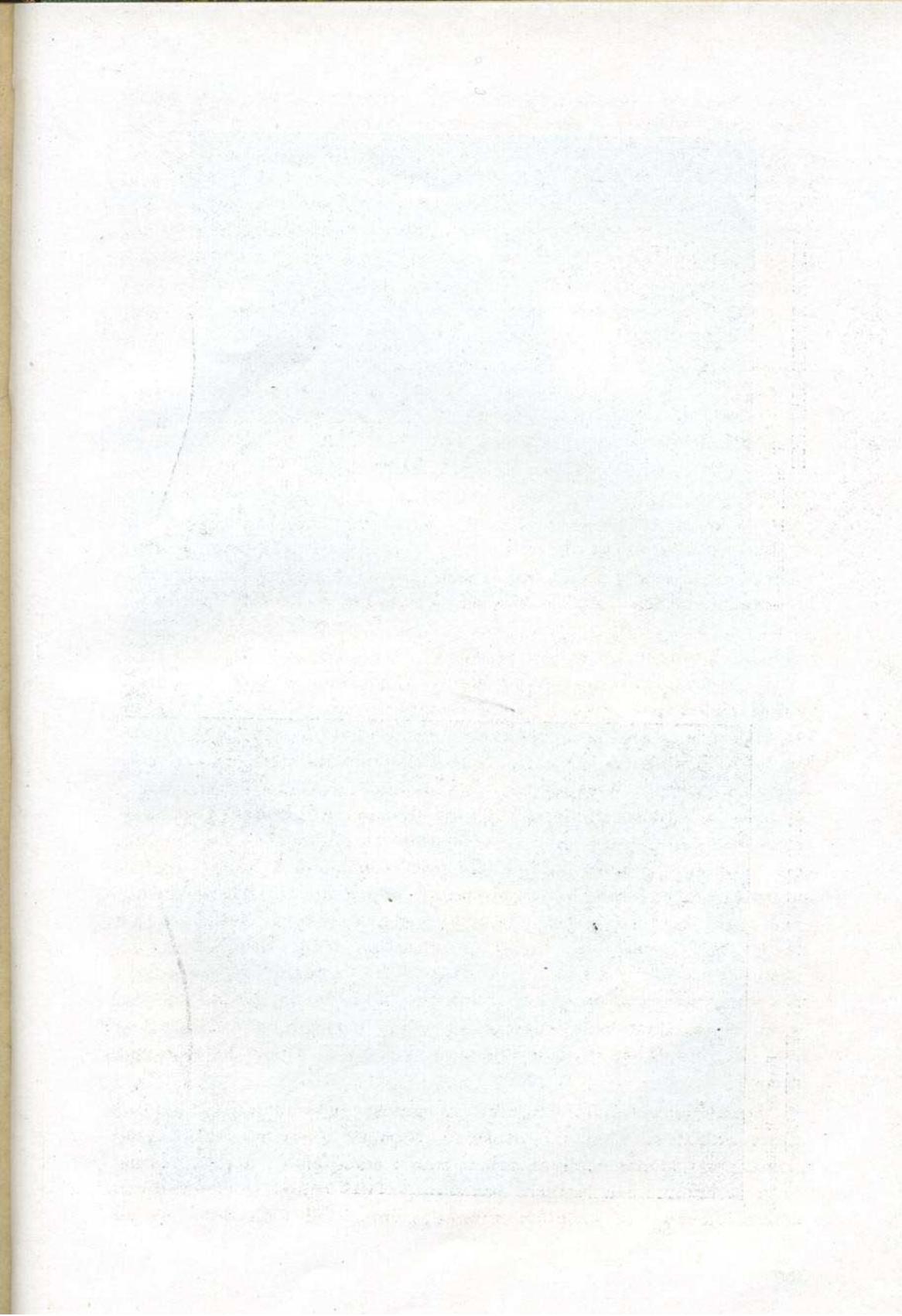
DOLINA SLUŠNICE OD IZVORA PREMA SLUNJU

osobiti čar i ljepotu, jer sve zajedno sačinjavaju jednu skladnu i romantičnu sliku.

Došav Slušnica do pod Slunj, naglo zauzima smjer prema zapadu, da već nakon nekoliko desetaka metara zauzme smjer prema sjevero-zapadu. Prošav ispod velikog kamenitog mosta prestaje njen normalno korito, a voda se rastače po širokom prostoru zvanom Rastoke u brojne slapove i kaskade. Rastoke su sastavljene iz dvije stepenice, preko kojih voda Slušnice prelazi, da se na podnožju druge stepenice slije u rijeku Koranu, koja teče ispod Rastoka u pravcu sjeverozapadnom. Prelazeći Slušnica preko prve stepenice stvara bezbroj brzica, koje se poput srebrnih mlazova ruše između zelenog grmlja vrbe i rakite, dok je sama površina ste-

penice puna što manjih i većih otočića, između kojih vijuga zelen-kasta voda Slušnice. Na većim otocima kao i uz rubove Rastoka nalazimo brojne mlinice i stupe za pripravljanje biljaca (pokrivača), a u jugozapadnom dijelu nalazimo i nekoliko kuća za stanovanje sa lijepim vrtovima. Sama pak sedrena priječka obrasla je raznim resinama, koje intenzivno sudjeluju kod izgradnje sedre ili bigre. U drugoj stepenici sabire se voda brojnih kaskada prve stepenice u više jačih vodotoka, koji se na rubu dosta visoke stepenice ruše u obliku jačih ili slabijih slapova u Koranu. Poradi toga, što je voda na ovoj stepenici svedena u stanovita korita, ima između njih više kopna, koje je obrasio dijelom vrbom, raktom i johom, a između toga dižu se stabla jablanova, po gdjekojeg jasena i briješta. Sama stepenica izgrađena je od debelih naslaga sedre, pa je na mnogim mjestima sedra odlomljena, a odlomljeni komadi leže ispremetani u dnu Korane, što daje ovoj stepenici izražaj divljeg i rastrganog riječnog predjela. Između brojnih slapova koji se preko ove druge stepenice ruše u Koranu najljepši je slap u sredini Rastoka zvan Vilin e kose. Narod je to jako lijepo i dobro okrstio, jer se voda preko ispuštenih sedrenih stijena ruši u uskim poput niti mlazovima, pa u mnogočemu sliči raspletenoj kosi. Kako narod drži, da vile imadu srebrnastu boju kose, to je i u tom pogledu slap »Viline kose« potpuno saglasan sa narodnom uobrazilijom, jer su pramovi slapa srebrnasto bijele boje. I na toj stepenici nalazimo više mlinica i stupa, koje u velike doprinose ljepoti cijelokupne slike i bajnoj romantici cijelog okoliša Rastoka. Osobito lijep pogled je na Rastoke s desne obale Korane ispod ceste, što vodi iz Slunja u Karlovac. S te točke imamo cijelokupan pogled Rastoka sa svim kaskadama, slapovima, terasama, mlinicama i otocima, a osobito je lijepa slika za sunčana prijepodneva na podnožju druge stepenice, gdje se voda slapova padajući u Koranu razbijaju u oblake vodene prašine, koja na sunčanom svjetlu irizira u svim dugim bojama, dok sami slapovi poprimaju izrazitu kovinsko-srebrnastu boju, a zelenilo između slapova dobiva neku svjetliju modrikasto-zelenu boju. Ljepota, romantika i čar Rastoka ne zaostaje ni najmanje za ljepotom slapova i kaskada oko Novakovića Broda na Plitvičkim Jezerima i onih Une kod Martin Broda. Što više, držim da su Rastoke slikovitije od jednih i drugih, a tu slikovitost uvećava prisutnost brojnih mlinica i kuća kao i pozadina samoga Slunja.

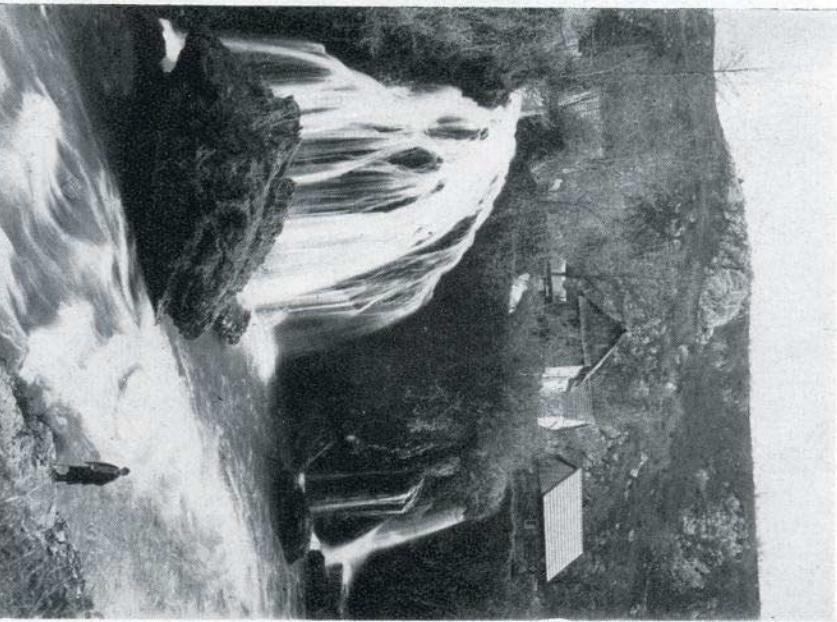
Iznad desne obale Slušnice u neposrednoj blizini kamenitog mosta nalazi se komadić prošlosti Slunja, stari historijski grad Frankopana, danas sačuvan tek u gomili golog ziđa i hrpa ruševina. Grad se spominje u historiji već oko g. 1193., kada je bio darovan krčkim knezovima kasnijim Frankopanima. Od toga doba pa do

IZVOR RIJEKE SLUŠNICE

Foto: Dr. R. Simonović

SLAP SLUŠNICE ZVAN „VILINE KOSE“

Foto Dr. R. Simonović

godine 1822., kada je pao žrtvom požara, promijenio je razne gospodare, prohujalo je preko njegovih zidina svakakva zla i zuluma, pogotovo u doba, kada je grad pao u turske ruke, što je prouzrokovalo trajne bojeve o Slunj, a za narod dugogodišnji jad i čemer. Uz ovaj historijski spomenik stajao je u Slunju do godine 1578. još jedan, naime utvrđeni franjevački samostan, koje je te godine postradao prilikom turske poplave. Crkva toga samostana posvećena sv. Trojstvu stajala je na mjestu današnje slunjske župne crkve (vidi Đ. Szabo: Sredovječni gradovi Hrv. i Slav.).

Pored prirodnih ljepota Rastoka, izvora Slušnice i položaja Slunja ima oko Slunja i drugih prirodnih krasota, koje je vrijedno ovdje spomenuti. Tako je dolina Korane sjeverno od Rastoka vrlo

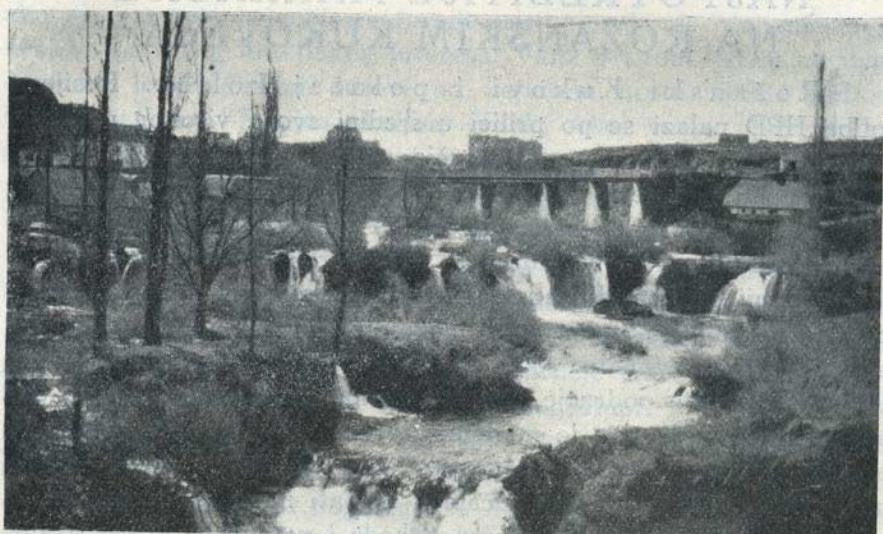

Foto: dr. J. Poljak

POGLED NA RASTOKE S DESNE OBALE KORANE

romantična i lijepa. Kamenite dolinske strane strmo odlomljene daju dolini karakter kanjona, pa izletnik može desnom obalom po sate ići nasladjujući se vazda lijepim i svagda novim vidicima, čistim i svježim zrakom, sablasnim upravo mirom, koji mjestimice narušava šum brzica, što ih nalazimo diljem toka Korane. Vrlo lijep je izlet do izvora zapadne Mrežnice, udaljena u smjeru jugozapadnom od Slunja koja dva sata hoda. Put vodi iz Slunja preko Podmelnica do sela Mrežnice, gdje na podnožju Popović vrha (582 m) izvire posve analognim načinom kao i Slušnica rijeka zapadna Mrežnica. Osim ovih spomenutih točaka ima u okolini Slunja bezbroj sličnih izleta, jer napokon cijela je okolica puna prirodnih krasota, koje pružaju planinaru nebrojenih užitaka.

Iz ovoga se kratkoga opisa razabire, da je okolica Slunja puna prirodnih ljepota, koje su vrijedne da se prikažu široj javnosti. Time sam ujedno htio upozoriti planinare na te doista rijetke ljepote naših krajeva, ča ih upoznaju, a upoznavajući njih upoznat će opet jedan dio naše lijepi i prirodnim bogatstvom obdarene domovine. Držim, da je i dužnost pravog nacionalnog planinarstva, da upozna sve prirodne rijetkosti naših krajeva, pa da ujedno upozna narod, njegov život i njegove običaje, jer samo tim načinom doći će do izražaja prava zadaća i cilj nacionalnog planinarstva.

Dr. I. KRAJAČ:

JASTREBARSKO

NAJPOTREBITIJE MARKACIJE NA ROŽANSKIM KUKOVIMA

I. Rožanski Kukovi i položaj kolibe. Rosijeva Koliba HPD nalazi se po prilici u sredini svoga visokog područja u Hrvatskom Kršu. To se područje poteže od po prilici zračne crte u dužini u smjeru sjever-jug oko 4.5 km, a u najvećoj širini u smjeru sjeverozapad-jugoistok od po prilici 4 km. Na tom području sjevernije od kolibe nalaze se tzv. Gornji ili sjeverni, a južnije od nje Donji ili južni Rožanski Kukovi sa istočnim svojim nastavkom Hajdučkim Kukovima. Na ovom području ima oko pedesetak kamenih vrhova između 1600 do 1700 metara absolutne visine. Planinarsko dakle područje, kojemu koliba služi, po opsegu je dođuše neveliko. Ali zato je neobično teško prohodno radi formacije kamena, stijena, vrtača i klekovine, tako da će za na pr. 1 km puta zračne linije u većini slučajeva trebati najmanje jedan sat, a većinom i jedan i pol sata napornog hoda i veranja. S druge strane je neobično bogato visokim vrhovima, da i ne spominjemo brojne vrhove ispod 1600 metara absolutne visine. Slično je i bogatstvo kamenih oblika na tom području. Ova množina sadržaja i oblika, pa njihova specifičnost, tipičnost, razvitost i teška prohodnost čini područje Rožanskih Kukova s obzirom na samo tlo pravim alpinističkim područjem velikog interesa i objektivne vrijednosti ispod snježne linije u specifičnom Hrvatskom Kršu.

Rožansko je područje kao bogato razgrađeni filigran, u kojem je priroda na relativno malom prostoru sakupila veliko bogatstvo ekstremnih i tipičnih objektivno lijepih gorskih oblika ispod 2000 metara absolutne visine, a to se gorje diže izravno sa morske površine i u njenoj neposrednoj blizini.

II. Visoki prilazni putovi. Tko današnjim putovima dolazi do Rosijeve kolibe, taj dolazeći sa sjevera iz Krajaćeve kuće

Lomsko-Lubenskim putem tek nakon uspona na visoki hrbat dobiva kratak i slabiji uvid u to područje. Tko s juga dolazi novim putem sa Velikog Alana, koji je nedavno izgrađen, taj dobiva osobito u zadnjem dijelu puta jasan uvid u sam alpinistički okvir Rožanskih Kukova. Ni jedan ni drugi putnik ne mogu si jošte sigurno predstaviti alpinistički najljepši i najinteresantniji detalj tog područja sa neprekidnom varijacijom vidika i scenerije poradi velikog bogatstva oblika i detalja. Radi teške prohodnosti i s time skopčanog velikog napora i gubitka vremena ostaje većina detalja — unatoč planinarskoj kolibi kao uporištu — ipak potpuno nepoznata većini posjetilaca.

Iz toga dakle slijedi, da Rosijeva koliba može potpuno vršiti svoju alpinističku funkciju po prirodi svojeg okoliša samo onda, ako se omoguće laganiji i sigurniji pristupi od nje do mjesta ili krajeva najvećeg turističkog interesa. Valja pri tom držati na umu, da novi longitudinalni putovi po najvišem hrptu, dakle putovi: Krajačeva kuća—Rosijeva koliba—Veliki Alan imaju značenje komodnih laganih alpinistički interesantnih glavnih prilaznih putova za ovo područje, koji turista uvode u ovo područje i daju mu uvid u alpinistički sadržaj ovog područja.

III. Smjernice strogo alpinističkih staza. Staze, koje su prijeko potrebite, da se uzmogne doći do detalja, t. j. do konkretnih uspona, ili objekata, ili vidika i scenerija, moraju ostati potpuno planinarske, kako to samo područje traži. To jest moraju biti na prvom mjestu samo stazice ili nogostupi. Klekovina i t. d., koja je stazi na putu, ima se prosjeći; stazica se ima markirati, te na početku i raskriju staza napisom providiti, tako da crvena crtica znači stazicu ili nogostup za hodanje, a crvena točka smjer za penjanje, t. j. smjer uspona ili silaza, gdje se mora rabiti pomoć nogu i ruku, da se uzmogne doći do postavljenog cilja. Gdje samo će trebati usjeći koju stepenicu ili ručni hvat u kamenu, a možda na par mjesta valjat će zabiti i željezni klin.

Kako to područje, ma da je od najvećeg alpinističkog interesa, ipak nije niti veliko niti visoko prema velikom alpinskom mjerilu, to se ne bi imalo raditi samo o pojedinom usponu nego o grupama uspona ili o putu po grebenu, što stazice ili nogostupi imaju svladati. S druge strane te stazice i nogostupi imaju se oslanjati na postojeće široke i komodne visoke prilazne putove, napose na one longitudinalne. To bi bile po prilici smjernice, prema kojima se ima postupati, kada se bude konačno alpinistički otvaralo ovo područje markiranjem i djelomičnom izgradom potrebnih nogostupa, koji će svi tek dati Rosijevoj kolibi njenu pravu svrhu, funkciju i veliku alpinističku važnost.

IV. Konkretni program. A. Takove stazice, nogostupi odnosno smjerovi puta i uspona imali bi prema grupama položaja najvećeg turističkog interesa u najvažnijim južnim t. j. donjim Rožanskim Kukovima prirodno da budu po prilici slijedeći:

1. Od puta prema Velikom Alanu južnije od Donjeg Božina Dolčića cijelim visokim grebenom Crikvina sa povratkom po jednoj kamenoj spojnici nad dubokim sniježnicama ili nad velikom zapadnom vrtačom opet na isti put.

2. Po hrptu t. zv. Zelenog i Novotnijeva Kuka sa prelazom na ostali dio centralnog najvišeg transverzalnog grebena Rožanskih Kukova do Vratačkog Kuka.

Sa Vratačkog Kuka dva silaza:

a) na današnji put, koji ispod Lubenskih Vrata vodi do Rosijeve kolibe (radi laganih povratak);

b) na Lubenska Vrata;

c) konačno sa nogostupa pred vrhom Vratačkog Kuka potrebno je markirati eventualno na teškom mjestu i izraditi smjer silaza u veliku i duboku vrtaču sa sniježnicom na samom sjeverozapadnom hrptu Vratačkog Kuka.

3. Kružni put kao odvojak sa istočnog hrpta Novotnijeva Kuka oko velike Varnjače Vratače (sjeverno od grebena Varnjače), dakle sa Novotnijeva Kuka na visoki sjeveroistočni toranj nad Vrtačom, pa na Poljakov toranj, tada ili preko Varnjače ili zelenom stepenicom u sjevernu stijenu Varnjače, pa zapadnim rubom vratače Varnjače do mjesta, gdje se silazi u nju, pa spojnim grebenom u južno zaledje Novotnijeva Kuka, zatim t. zv. Zelenog Kuka te pod stijenama Zelenog Kuka sa sjeverne strane do kolibe ili na Veliko-Alanski put u južnom pobočju Zelenog Kuka. Od ovog smjera valjat će markirati jošte: silaz u Vrataču Varnjače.

4. Kružni put oko cijelog grebena Varnjače ili po samom grebenu sa spuštanjem na pogodnom mjestu sa njega te sa usponom u Hajdučku Pećinu i povratkom ili silazom preko velikog kosog »banda« u zapadnoj stijeni sa najsjevernije glavice Varnjače na strmu livadu Varnjače izmedju Varnjače i Crikvina.

5. Kružni smjer od Donjeg Božina Dolčića preko centralne Božine glavice po mogućnosti grebenom i glavicama na Hircov Kuk i silaz s njega gornjim dijelovima Legačke Stirovače do Rosijeve kolibe.

6. Kružni smjer sa novog Veliko-Alanskog puta pod zapadnom stijenom Krajačeva Kuka na sedlo između Krajačeva Kuka i njegova sjevernog pretkuka, odatle na Krajačev Kuk,

silaz istočnim hrptom na sedlo između Krajačeva Kuka i Lubenskog Kuka, odatle silaz na sjeverno podnožje Krajačeva Kuka, pa kamenim spojnicama između vrtača na isti put, ali pod južnom stijenom Crikvina i dalje putem do Rosijeve kolibe.

B. U sjevernom (Gornjem) dijelu Rožanskih Kukova valja radi konačnog određenja nogostupa i stazica uspona čekati na konačnu trasu i izvedenje visinskog puta između Krajačeve kuće i Rosijeve kolibe hrptom Velebita, pa će se tada od tog puta kao centralne osi imati markirati odvojci na pojedine vrhove.

U obzir dolaze:

1. Gromovača i njen južni pretkuk.
2. Kuk 1606 m. apsolutne visine i njegov južni pretkuk.
3. Centralni Kuk, na koji su se uspeli dr. I. Krajač i Tomo Vukelić u proljeću 1930.
4. Kuk 1617 m. apsolutne visine i njegov sjeverni greben.

C. U vezi sa putom po hrptu do Vratačkog Kuka i sadašnjim putom od Rosijeve kolibe do Lubenskih Vrata valja od Lubenskih Vrata markirati i prosjeći centralni smjer puta po Hajdučkim Kukovima, i to:

Sjevernim zaledem prvog Hajdučkog Kuka, koji je odmah do Lubenskih Vrata, na njegov vrh, odatle silazom u dragu i opet usponom na sjeverni greben drugog istočnog kuka, pa njegovim hrptom u južnom pravcu i silaz u sedlo, što se nalazi između njega i glavice trećeg visokog Hajdučkog Kuka i uspon na njegov vrh (kota 1658 m. aps. vis.), a sa vrha ovog trećeg najvišeg kuka silaz u uvalu između njega i susjednog istočnog visokog kuka, pa na njegov dvoglavi vrh na najvišu kotu (1650 m. aps. vis.).

Poslije će se moći markirati jošte i sjeverni silaz na Lom i južni silaz na Lubenovac.

KAP. ĐURO PANY:

DUBROVNIK

SKIJAŠI NA ORJENU

Skijaši u — Dubrovniku! To je bio događaj prvoga reda. Dok smo dospjeli do autobusa, koji nas je vozio do željeznice, sakupila se je sila svijeta na ulici oko nas, da se uvjeri i čuje, čemu nam ta drva trebaju. — Bit će valjda vesla, — usudi se da spomene jedan, kome je uporaba skija postala razumljivom. Ali je bio kao ošinut gromom, kad jedan od našeg društva spomene, da idemo na snijeg. — Na snijeg? Pa kod nas nema snijega.

Isli smo tada na Ivan-planinu, bio je to naš prvi skijaški izlet. Vožnja trajala je nepregledno dugo, 12 sati željeznicom, i usprkos neprospavanoj noći razbudio nas je prvi pogled na divni Prenj. Iza devet godina tada sam opet prvi put imao na nogama skije i trebalo je malo padanja, dok sam opet bio u svome elementu.

Ali ne treba da mi iz Dubrovnika putujemo pol kalendarskog dana daleko na snijeg, jer imademo posve blizu teren, koji je kud i kamo divniji. Ta i u vremenu, kada na Ivan-planini nije bilo snijega, kada su u novinama bile otkazane skijaške utakmice u sjevernijim krajevima, bilo je na našem terenu još uvijek $1\frac{1}{2}$ m debelih naslaga snijega. To je na našem Orjenu (1895 m). Tek $1\frac{1}{2}$ sata autobusom iz Dubrovnika Orjenske se šume već prostiru pred nama. Tu na rubu stoji žandarska vojarna Vrbanje, gdje se može društvo da skloni i stoji mu na raspolaganje telefonska veza sa Dubrovnikom. Odavle naprijed počinje vožnja skijama, odnosno uspon, koji vodi do sedla, t. zv. Orjenske Lokve (1594 m).

Naše skijaške uspone na Orjen nismo obavili preko Vrbanja, već sa sjeverne strane, sa Crkvica, odakle krenusmo prvi put 26. januara 1930., a drugi put 14. februara uz sudjelovanje predsjednika ZZSP Dr. I. Lipovčaka, koji se je odazvao pozivu naše ski-sekcije, da dade svoje mnijenje o našem skijaškom terenu.

Rano u jutro krenuli smo iz Crkvica, odmah na skijama, i ako je bilo u početku više leda nego snijega. Skoro smo bili u Jelovom Dolu, odakle je snijeg postajao sve bolji i bolji, a tišina uz toplo jutarnje sunce kazivala nam je, da smo izabrali divan dan.

Ispod Janićeve kose učinili smo kratki odmor, koji je iskorušen za snimanje, a nakon 4 sata puta našli smo se na Orjenskoj Lokvi. Kod predzadnjeg izleta bilo je na Orjenskom sedlu prosječno $1\frac{1}{2}$ do 2 m snijega, a kod zadnjeg $2\frac{1}{2}$ —3 m. Sve su udubine ispunjene snijegom tako, da je sva Orjenska Lokva okružena glatkim plaštem.

U nakani, da izvidim teren do Vrbanja, koji smjer dolazi u obzir za izlete iz Dubrovnika, spustio sam se do Balješina Dolca. Nepregledne mase snijega, još veće nego na sjevernoj strani, izravnale su svaku udubinu, cesta proviruje samo tu i tamo sa svojim rubovima, a jedan most preko neke udubine, duboke oko 6 metara, pokriven je skupa sa cijelom udubinom bijelim plaštem.

Ni najmanji povjetarac nije prekidao tišinu, a sunce se odsijevalo u tamno plavom moru, na kojem su se micali mali valovi u skupinama što su nastali malom buricom.

Popodne spremili smo se na povratak. Trebali smo oko 1 sat vožnje, da preletimo krasnom vožnjom sa Orjenske Lokve do Jelovog Dolca. Vidik bio je prekrasan: Orjen, Vučji Zub, Pazua, Crljena

Greda, u pozadini pogled na Lovćen, pa na Crnogorska i Albanska brda, a među klancima otvara se od časa do časa pogled na more. To su sve utisci, koje ne može niti da snimi objektiv fotografskog aparata, niti se dadu opisati sa malo redaka.

Neprekidni zavoji puta, često dosta oštri nad dubokim provaljama, učinili su vožnju nizbrdo nadasve zanimivom.

Na sedlu mnogo smo raspravljadi o skoroj gradnji planinarske kuće, kojim bi načinom taj kraj i za zimski šport dobio neprocjenivu

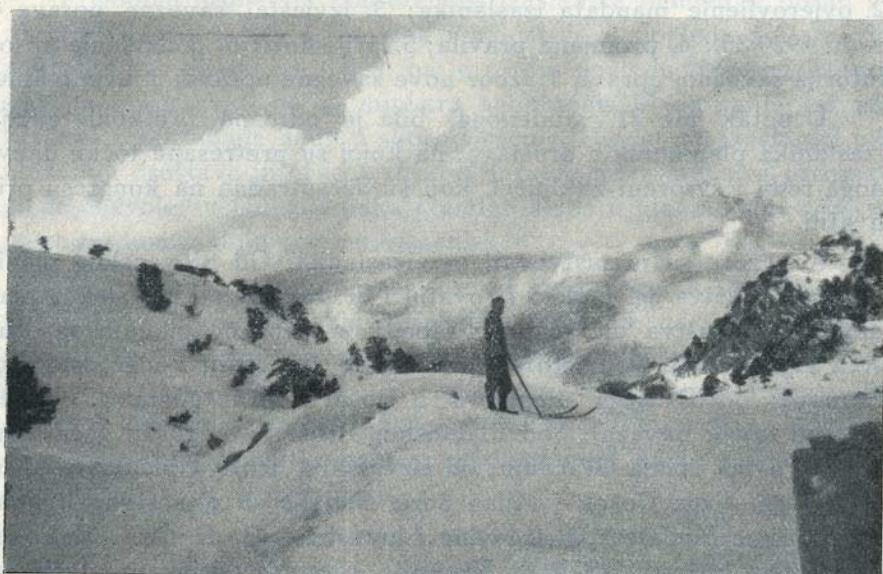

Foto: Kap. Đuro Pany

POGLED SA ORJENSKE LOKVE NA SNIJEŽNICU

važnost. Onoga dana, kada smo mi bili drugi put na Orjenu, stranci su se u Dubrovniku kupali u moru. I tek dva sata daleko od kupanja pruža se divna prilika za zimski šport.

Osim vožnje cestom imade na Orjenu niz drugih smjerova za vožnju, što nismo mogli da iskoristimo, jer je trebalo oba puta misliti na prerani povratak.

Rezultat obaju izleta bio je taj, da se dogovaramo za treći uspon, i to sa sjeverozapadne strane, u smjeru Ubli—Aluga—Vučji Zub.

KONGRES SAVEZA PLANINARSKIH DRUŠTAVA JUGOSLAVIJE

U petak i subotu, dne 21. i 22. studenoga 1930. zasjedao je u Beogradu VI. redoviti kongres Saveza planinarskih društava Jugoslavije, što ga je sazvala savezna uprava, koja je ove godine bila u rukama Društva planinara u Bosni i Hercegovini sa sjedištem u Sarajevu. Dnevni red kongresa bio je ovaj:

1. Otvorenje skupštine i izbor dvojice ovjerovitelja zapisnika;
2. ovjerovljenje mandata izaslanika; 3. izvještaj savezne uprave o radu 1929/30.; 4. promjena pravila; 5. prijedlozi; 6. podijelenje apsolutorija saveznoj upravi; 7. izbor nove savezne uprave; 8. eventualije.

U petak dne 21. studenoga, bila je održana pretkonferencija izaslanika planinarskih društava, na kojoj su pretresane točke dnevnog reda i stvoreni zaključci, koji su se sutradan na kongresu prihvatali.

Kongresu su prisustvovali ovi izaslanici: Od Slovenskog planinarskog društva gg. Makso Hrovatin i dr. Senjor; od Hrvatskog planinarskog društva dr. Zlatko Prebeg; od Srpskog planinskog društva ing. Stanoje Nedeljković, dr. Hristić, dr. Josip Podgradski i g. Bernard; od Društva planinara u Bosni i Hercegovini g. Troyer (ujedno tajnik Saveza); od Planinskog društva »Fruška gora« dr. Ignjat Pavlas i Gaja Gračanin; od Hrvatskog društva planinara »Runolist« gg. Josip Došek i Milan Šorš. Nadalje su prisustvovali kongresu u ime Ministarstva trgovine i industrije gg. dr. Ćiril Žižek, šef odsjeka za turizam i Selimir Kustudić, referent odsjeka za turizam, u ime Ministarstva saobraćaja inspektor g. Cugmus. Pretkonferenciji predsjedao je potpredsjednik g. dr. Ignjat Pavlas, a kongresu potpredsjednik g. ing. Stanoje Nedeljković.

Rad savezne uprave prikazao je vrlo iscrpivo u svom izvješću savezni tajnik g. Troyer. To izvješće sadržava 15 točaka, te uglavnom obrađuje zaključke i direktive prošloga kongresa u Novom Sadu. Od važnijih stvari spominjemo: Na poziv savezne uprave održane su proljetos dvije konferencije izaslanika društava u Beogradu, koje su bile sazvane povodom toga, što nisu bile odobrene izmjene saveznih pravila prihvaćene u Novom Sadu i što je ukinuta željeznička pogodnost za planinare kad putuju pojedinačno. Na tim konferencijama delegati su se složili u nekim izmjenama administrativne prirode u saveznim pravilima i predložili ih kao nadopunu tih pravila. Međutim je saveznoj upravi Ministarstvo trgovine i industrije dostavilo rješenje Ministarstva unutrašnjih djela, kojim to ministarstvo usvaja napomene Ministarstva trgovine i industrije, koje se od-

nose na odobrenje pravila Saveza. Te napomene sastoje se u podjeli djelokruga planinarskih društava po banovinama, nadalje da se po družnice pojedinih društava mogu osnivati samo na području one banovine, gdje je sjedište središnjice dotičnih društava, te u napomenama glede primanja novih planinarskih društava, glede finansijskih sredstava Saveza i glede sastava savezne uprave. Te napomene poslala je savezna uprava saveznim društvima s primjedbom, da izrade svoje predloge, te je stavila promjenu pravila na dnevni red kongresa.

Prigodom proljetnih konferencijskih izaslanika učinjen je posjet g.g. ministrima saobraćaja i trgovine i industrije u pogledu željezničkih povlastica za grupe od 3 lica, pa je u tom pogledu izrađena i obrazložena predstavka na g. ministra saobraćaja. To pitanje još nije riješeno i ako imade nade u skoro rješenje. Ujedno su izaslanici planinarskih društava intervenirali kod g. pomoćnika ministra prosvjete glede dozvole začlanjenja daka srednjih škola u planinarska društva, pa se i u tom pitanju očekuje rješenje.

Nadalje se u izvješću savezne uprave iznosi kratak referat o kongresu Asocijacije slavenskih turističkih društava, održanom 24.—28. rujna 1930 u Pragu, gdje su naš Savez zastupali izaslanici g.g. Josip Pasarić i Makso Hrovatin, te o kongresu Federacije alpinističkih društava održanom od 5—7. kolovoza 1930 u Zakopanima, gdje nije od savezne uprave nitko mogao prisustvovati, pa je naš savez zastupao Poljak Br. Romaniczyn.

Savezna uprava poduzela je korake, kako bi planinarska društva dobila stanoviti broj dionica »Putnika« da tako učestvuju u radu toga društva, no ta je akcija ostala bez uspjeha, jer nema raspoloživih dionica.

Dalje se u izvješću još spominje nastojanje saveza o oslobođenju plaćanja poreza i prireza za planinarska društva, o planinskoj nomenklaturi, o gradnji planinarskih kuća i hotela, te se konačno daje kratak osvrt na rad pojedinih saveznih planinarskih društava i njihovo brojčano stanje. Po tome broji:

Slovensko planinsko društvo u Ljubljani	11.032	članova
Hrvatsko planinarsko društvo u Zagrebu	8.600	»
Hrvatsko društvo planinara »Runolist« u Zagrebu	858	»
»Fruška gora« planinsko društvo u Novom Sadu	1.905	»
Srpsko planinsko društvo u Beogradu	1.050	»
Društvo planinara u Bosni i Hercegovini u Sarajevu	1.300	»
Ukupno u savezu učlanjeno	24.745	članova

Time je završeno izvješće savezne uprave.

Kod točke o promjeni pravila ustanovilo se, da su po ministarstvu trgovine i industrije predložene napomene tako bitne i daleko-sežne naravi, da ih ovaj kongres u kratko vrijeme zasjedanja ne bi mogao temeljito pretresti. Stoga je povjereni Hrvatskom planinarskom društvu i Slovenskom planinskom društvu, da zajednički izrade nacrt pravila, tražeći sporazumno rješenje s nadležnim ministarstvima i uzevši u obzir mnijenja ostalih saveznih planinarskih društava, koja će se pismeno dostaviti. Taj se nacrt imade onda predložiti izvanrednom kongresu na prihvat.

U pogledu povratka željezničkih pogodnosti zaključeno je, da se imade akcija dalje nastaviti u smislu predstavke predane proljetos ministarstvu saobraćaja, t. j. da se članovima saveznih planinarskih društava dade pogodnost polovične vozne cijene na željeznicama i državnim brodovima kad putuju u grupama od najmanje 3 lica bez obzira na broj kilometara.

Primljena su u savez sljedeća planinarska društva: Turistovski klub »Skala« u Ljubljani; Hrvatski turistički klub »Sljeme« u Zagrebu; »Kosmos« društvo za zaštitu prirode i čuvanje narodnog zdravlja u Sarajevu; Društvo planinara »Romanija« u Sarajevu.

Nadalje je zaključeno nastaviti započetu akciju kod ministarstva prosvjete radi dozvole začlanjenja đaka srednjih škola u planinarska društva, te da društva međusobno priređuju zajedničke izlete i održe međusobna predavanja u svrhu što boljega upoznavanja krajeva.

Saveznoj upravi podijeljena je odrješnica te je birana nova uprava: dr. Fran Tominšek predsjednik; Josip Pasarić i ing. Stanoje Nedeljković potpredsjednici; Makso Hrovatin tajnik, a sjedište saveza je u budućoj godini u Ljubljani.

Time je rad kongresa zaključen, pa su se delegati uz pozvane goste, predstavnike nadležnih ministarstava i predstavnike štampe, sastali na večeri, što ju je priredilo gostoljubivo »Srpsko planinsko društvo« kao domaćin.

Dr. Z. Prebeg.

USPONI I IZLETI

Zimski i novi uspon u Rožanskim Kukovima.

Dne 8. XI. 1930. popodne uspeli su se od Bralića (Starigrad Senjski) gg. Ante Premužić i Dr. Ivan Krajač u Rosijevu kolibu, kamo su stigli u 9 $\frac{3}{4}$ sata u noći za lijepo mjesecine po tankom snijegu od Dulibe napred (čisti uspon je trajao blizu 7 h).

Dne 9. XI. 1930. (za krasnog sunčanog zimskog dana) penjući se od Novotnijeve Kuka prema Vratačkom Kuku našli su u istočnom stijenju Novotnijeve Kuka tri kamena brloga, do kojih je po snijegu vodio svježi medvjedi trag. Nadalje su poduzeli centralnim visokim transverzalnim hrptom Rožanskih Ku-

kova penjački uspon na vrh središnjeg grebena istog hrpta (oko 1650 m). Kako nisu našli traga ranijem plaminarskom usponu, postavili su na velikom kamenom bloku na vrhu mali kamenik. Povratak je uslijedio sjevero-zapadnim grebenom nad velikom vrtlačom Vratačkog Kuka u hrptu i silazom na put Krajačeva kuća — Lom — Rosijeva koliba na mjestu, gdje nakon uspona put prelazi u visoku dugoljastu uvalu paralelno sa rečenim centralnim hrptom.

Tom su prilikom motreći sa grebena konstatovali, da u velikoj visokoj krškoj ponikvi, koja leži zapadno od pomenutog središnjeg vrha, ima pet ulaza u špilje ili okapine. Jedna je pod zapadnom stijenom istog središnjeg vrha (istočna stijena ponikve). Dvije, jedna do druge, u južnoj stijeni ponikve, a jedna u zapadnoj stijeni ponikve (koja je istovremeno istočna stijena kamene glavice, na koju su se dne 6. IX. 1930. popeli Dr. I. K. i mladi Čuljat (vidi »Hrv. Planinar« br. 10. 1930. tzv. Simonovićev Kuk).

Radi kratkog dana i brojnih medvjedih tragova po svježem snijegu, nisu mogli ispitati nijednu spilju.

Opazili su nekoliko okomitih bunarskih sniježnica među ostalim oko pet na okupu na malom dolcu istočno od Simonovićeva Kuka.

Vrijeme je bilo prekrasno. Insolacija je bila tako jaka, da je potpisani bez ikakve opasnosti dne 10. XI. 1930. na terasi pred Rosijevom kolibom u 11 sati u jutro mogao uzeti sunčanu kupelj. Dne 10. i 11. XI. t. g. sa novog longitudinalnog puta pod Alančićem i sa kote 1445 m južno od Velikog Alana gledali smo prema jugo-zapadu preko Jadranskog mora dugi lanac Apenina. **Dr. I. K.**

Mosoraši na Dínari i na bosanskim planinama.

Kad se pred par godina počela da razvija turistička djelatnost H. P. D. »Mosora«, vruće sam želio, da bi djelatniji članovi podružnice što prije upoznali osobine i ljepote glavnoga dinarskoga lanca, na kojem se ponosno dižu naši sveti vrhovi: Dinara (1831 m v.) i Troglav (1913 m v.) Iz pustoga se i kamenitog krša, izrovana ljtutim procjepima, oštrom šrapama i dubokim ponikvama dižu oni u vredne visine poput neokaljanih gorostasa pričajuci na daleko i široko o viteškoj prošlosti, junaštvu i gostoprimstvu dinarskoga gorštaka, koji je, kao njihovo vjerno čedo, vješto znao da odoli svačijem prodiranju, pak da ostane do naših dana čist u duši, srcu, mislima i jeziku. Ni u jednoj našoj planini ne ćeš doista naći izrazitijega rasnoga tipa, plemenitijeg gostoprimstva, čistijeg jezika i odvažnijeg srca do na Dinari planini.

Sa vrletnih stijena starca Troglava, sa kojega se uz zavijanje bure i tutanj gromova odvija velebna pjesma junačkih podvigova, pruža se inače veleban pogled na posestrimu Bosnu. Tamo se naime, preko Gubinjskoga i Livanjskog polja, u nedogled opružila divna i slikovita planinarska palestra: prostrana zelena polja, po kojima veselo vijugaju zanimljive ponornice, ugodno se izmjenjuju s nepreglednim brojem gorskih gorostasa, okičenih zelenim ukosima i tamnim prašumama.

Nakon izvedenih ekskurzija na Dinaru i Troglav, koje su bile protekle u najljepšemu redu i ugodnom raspoloženju ostadoše mi drugovi doživljajima i vidićima tako ushićeni, da zaključiše posjetiti u buduće bar jedamput godišnje pogdjejekoju bosansku planinu.

Odluka stvorena na Troglavskim visovima urodila je narednih godina veoma zanimljivim ekskurzijama, koje su nemalo prodičile našu mladu podružnicu i dale joj elana za sve to uspješniji rad na polju unapređenja planinarstva i upoznavanja rođene nam grude. Kroz ovo par godina naše djelatnosti posje-

tismo već pet puta jugo-zapadnu Bosnu, pri čemu postasmo dobri znanci svih onih planina, koje okružuju prostrano Livanjsko i Glamočko polje.

Za prve takve ekskurzije sputismo se po jezovitim strminama i propastima sjevernoga Troglava, podno kojih su kaotički izrovani »Vražji Vrtli«, u ubavo Gubinjsko polje, da odatle, preko šumovite Staretine i Golie planine, siđemo u Glamoč, ubavi bosanski grad, gdje se ispremiješale razne vjere, običaji i nošnje, na glasu radi bistrovih vrela, bogatih šuma i zelenih pašnjaka.

Za druge pak ekskurzije posjetismo Krug i Cincar planinu (2007 m v.); prva vanredno zanimljiva sa brojnih svojih vrtača i japaga, a druga pak sa prostranim i upravo jedinstvenim vidikom. Pri poznijem smo ekskurzijama zašli u šumovito Medjugorje i Šator planinu (1872 m v.), pod čijim se bilogom, koje je raskošno runolistom okičeno, duboko udublo milovidno jezerce, s čije se mirne površine u čudnim bojama zrcala jezoviti motivi Šatorskih strmina. Lanjske smo se pak godine popeli na Vitorog planinu (1907 m v.), s koje nam se otvorio velekrasan pogled na prašume Čardaka (1603 m vis.) i Đuled planine (1347 m v.).

Shvatljivo je, da nije samo pojedina od spomenutih ekskurzija obilovala jakim atrakcijama i ugodnim doživljajima, već nam je također davala pobude za poduzimanje novih ekskurzija. Ovogodišnja ekskurzija na Klekovaču, Čardak, Đuled i Hrebljinu planinu (»Hrv. Planinar« br. 9., 1930.) bila je upravo plod lanjske na Vitorog planinu.

U. Girometta (Split).

Sveto Brdo.

Sveto Brdo je meni u najljepšoj uspomeni od svih mojih većih uspona na planinama. To je bio moj prvi pohod u Velebit, koji sam kasnije tako zavolio, kad sam upoznao sve njegove vrhove, uspone i prilaze od Sv. Brda na jugoistoku do Plješvice u skupu Zavižana na sjeverozapadu. Na Svetom sam Brdu postao novi čovjek; tu su nikle za mene sasvim nove spoznaje, i odonda sam postao uistinu planinar i oduševio se za naučna istraživanja naše domovine.

Bilo je to koncem proljeća godine 1928., kad me moj učitelj, sveuč. docent Dr. Ivo Horvat pozvao, da podem s njim u Velebit. Ja se nijesam ništa predomišljao, nego sam taj poziv smjesta prihvatio. Dogovorili smo se, i koncem lipnja iste godine pošli smo na botanička istraživanja po hrvatskim planinama, koja su imala trajati 3 tjedna. U programu prve ture bio je Poštak iznad izvora Zrmanje, Sveti Brdo i Malovan. Na Poštku smo bili 2 dana, i to bijaše za mene trening za onaj život, koji me je čekao na Svetom Erdu. Treći smo dan bili u selu Sv. Rok, odakle smo htjeli da osvojimo vrh velebitskog diva, koji se nad tim seocem okomio. Ali po uvjerenju domaćih ljudi nijesmo mogli još isti dan stići na vrh. Trebalo je u selu prenoći. Noćili smo kod gazde Šime u »gostionici planinaru«, a u društvu šumarskog nadsvjetnika (sada pokojnog) Paje Polovića skratili smo dobar dio noći. On nam je našao i jednog seljaka mještana, koji će nas pratiti kao nosač i biti nam na usluzi. Naš pratilac trebao je da nas probudi u 4 sata u jutro.

Ali naš pratilac bio je vrlo revan, pa je došao već u 2 sata.

Dogodilo se nešto, čemu se nijesam u snu nadao: dvije su me šake mogla učitelja prodrmale. Bio sam smjesta upućen o svemu. Skočio sam u hlače, navukao cipele, bacio u lice pregršt vode i natovario svoju torbu na leđa.

Naša je ekspedicija krenula u noć. Hladni noćni vjetar probija oklop košulje i grli nam prsa. Obrisni tornja seoske crkve pričinjavaju se poput diva, koji je obučen plaštem najtamnjeg noćnog tkiva. Oko njega su se poredali manji divovi, koji su po danu imali oblik krošnja drveta, a sada nešto šapuću: meni se čini njihov razgovor kao šum vjetra u lišcu.

Nastojim da se orijentiram po sjevernjači: Veliki je Medvjed protegao svoj vrat od tri svjetle točke prema silueti Zira. Vedro nebo trepti u sjaju zvjezda. Naša ekspedicija tone u mrak smjerom jugozapadnim.

Put, kojim smo pošli, nije još opisan u planinarskoj literaturi. Inače tim putem hoda narod vrlo mnogo, a put je za planinare jako zgodan. Dr. Horvat je unio taj put u specijalku, pa će ga ja prema tome opisati. Cestom se ide od Sv. Roka do zavoja kod Šulentića. Tu se kod kote 566 ostavlja cesta i prelazi se ne kolni put, koji ide uz korito potoka Krušnice. Tim se putem ide kojih 5 km i tko u smjeru jugozapadnom. Kad put stane jako zavijati u smjeru zapad-sjevero-zapad, odvaja se od toga širokog kolnog puta mali puteljak, šumska staza, kojom se izvlače drva iz šume, u smjeru jugozapadnom. Kolni put, kojim smo dosada išli, nastavlja se prema Subovici, a mi se uspinjemo čas jače, čas slabije primjetljivim nogostupom kroz visoku bukovu šumu. Put obilazi glavicu Pažar (742 m), tako, da mu ona ostaje s lijeve strane. Ostavivši Pažar počinje se put uspinjati nešto strmije. (Tu se odigrao niže opisani događaj s medvjedom). Put se uspinje od Pažara prema koti 1252 m gotovo južnim smjerom, ostavlja kotu 1252 m s desna i polazi točno sredinom spojnice kote 1453 m i Kuka (1123 m) do šumskog vrelca Svrdlac (oko 1100 m). U okolini vrela Svrdlaca su mnoge manje ponikve, koje stvaraju vrlo interesantni sistem ponikava. Tu ima jedna jama vanredne dubine. Kad smo bacili unutra kamen, ozvanjao je tako dugo, da se meni činilo, da je to pravi bezdan. Kod Svrdlaca smo se okrijepili svježe skuhanom kavom i napunili boce. Mi se nijesmo od Svrdlaca uspinjali ravno na Sv. Brdo, nego smo krenuli na Dušice, da nađemo mjesto za logorovanje; zato smo udarili od Svrdlaca ravno na jug prelazeći sedlom između Biljevine (1441 m) i obronka Sv. Brda, koji joj leži zapadno, a na karti nije označen.

Naša je ekspedicija učinila mali odmor prije uspona pred Kukom. Dr. Horvat je za to vrijeme bilježio neka svoja botanička opažanja, naš čiča se podbočio na dugu ličku sjekiru, a svoju vreću-uprtnjaču naslonio na kamen. Ja sam griskao komadić čokolade i mislio, kako bi ovaj stimung trebao da upotpuni samo kakav krilati pjevač svojim glasom. Najednom čujem odozgo iz šume zvuk, kao da je sjekira negdje udarila o drvo. I onako sam htio započeti razgovor s vodičem, pa ga upitam, što je to?

— E, gospodine, nije to sjekira; to srna trči kroz šumu, — objasni mi čiča važno. Stanem očima tražiti srnu, ali u gustoj šumi nijesam mogao vidjeti ništa. Ali oni se zvukovi ponavljaju sve češće. Vidim, da i čiča osluškuje zvukove i pitam ga, da li je to čopor srna.

— E, gospodine, to vuk trči za srnom. — Sada me počelo to uistinu zanimati. Napinjem oči i uši. Nije bilo potrebno baš previše pozorno slušati, jer se čuo vrlo jasno gore u daljinu štropot kamenja i lom granja. Ogledam se na čiču. Vidio sam pred sobom prestrašeno i blijedo lice i dva oka izbuljena u daljinu.

— Gospodine, medvjed... — rekao je prigušenim glasom. Ostavio sam svoju čokoladu i glasno viknuo dru. Horvatu: Ubit ćemo medvjeda, pa ćemo imati šubare za zimu; a on mi je odgovorio: *Prenanthes purpurea* (ime biljke). Na to je u šumi sve zatihнуlo. Ne znam, da li se je medvjed prepao za svoje krzno, ili je pobegao pred botanikom, a naš čiča je zadovoljno konstatirao, da je prolaz slobodan. Pošli smo dalje.

Na Svetom Brdu smo proveli tri dana, a na Dušicama tri noći. Tu sam ja prvi put upoznao život u planini. Krasni vidici su me oduševili. Spavajući pod otvorenim nebom uz vatru otvrdnuo sam podnoseći noćnu zimu. A te noći su

bile krasne, pune mjesecine i onog otajstvenog štimunga divlje prirode. Čitav dan smo se naradili tražeći bilje po Svetom Brdu, a noću smo spavali, makar su i vukovi zavijali u našoj blizini.

Četvrti dan je trebalo krenuti kući, u Zagreb. Prije sunca smo pošli na vrh Svetog Brda. Na travi je bio debeli mraz. Iskopali smo živog bilja za botanički vrt, a čiča je to ponio dolje. Rastali smo se s njime. On je pošao istim putem, kojim smo došli, da nas s našim stvarima dočeka u Raduču na stanicu. Pratili smo ga pogledom, dok je silazio. Uto je stalo izilaziti sunce. Čitava ravan Dušica bila je prekrivena maglom. Dolje preko čitave Like bili su oblaci magle; tek tu i tamo vidjeli smo kroz oblake magle guste šume i zelene njive. Kad je sunce izašlo, čitavo se magleno velo namreškalo valovima. Sveti Brdo je izgledalo kao otok, o koji se razbijaju valovi maglenog mora. Takav prizor nijesam video nikada do onda. U tom času sam bio u pravoj ekstazi.

Mi smo krenuli prema Vlaškom gradu, a odanle do Solila. Putem mi je lijeva cipela otkazala službu, a desna stala najavljuvati solidarnost. Ja sam bio oduševljen ljepotom Velebita, ožalovan slabom otpornošću svoga tijela i svojih cipela prema ovim naporima, a bilo mi je donekle drago, da idemo u Zagreb. Odlučio sam, da će se dobro ispunjavati i kupiti nove gojzerice, da mogu ponovno u Velebit. I veselo sam silazio od Bunovca niz Sijaset, jer sam znao, da će za tjedan dana okrijepljén opet ovamo.

I kad je u noći jurio vlak kroz Liku, ja sam stajao na prozoru i gledao u mrak. Ali u mojoj duši je bilo mnogo svijetla. To su bile uspomene na Sv. Brdo.

Stjepan Urban.

Brojni izleti HPD »Velebita«.

HPD podružnica »Velebit« na Sušaku, koja veliku važnost polaže na intenzivnu planinarsku propagandu i vazda pomnu pažnju posvećuje odgoju planinarskog podmlatka, izvela je i ove godine velik broj izleta u planine Gorskoga Kotara i Velebita pod vodstvom svojih odbornika i društvenih članova. Tako je predsjednik g. J. Ružić vodio tri izleta: 1. na Viševicu (1428 m) kod Fužina 17. V. o. g. sa 8 učesnika, koji su se sa vrha vratili drugim smjerom nego kod uspona i sišli na livade, koje se sa vrha dobro vide, pa se preko sedla spustili na Ličko Polje. Taj je put vrlo ugodan i lijep, traje do Fužina 4 h 30 min., smjer sjever-zapad, a na njem ima svuda pitke vode; — 2. na Snježnik (1506 m) 25. V. o. g. sa 4 učesnika, i to autom do Kamenjaka (Din 70.— po osobi tamo i natrag) i dalje pješke kraj šumarske kuće na Platku na vrhu Snježnika po markiranom putu za 5 sati. Prenoćište jedino na Platku u šumarskoj kući, koja ima za planinare jednu sobu spremljenu; — 3. na Zavižan (u Krajačevu kuću) i Rožanske Kukove (u Rosijevu kolibu) na Velebitu 8. i 9. VI. o. g. sa 4 učesnika. Izletnici se vozili parobromom do Senja (vozna cijena Din 56.— po osobi), od Senja do Oltara autom kao i natrag od Oltara do Sušaka. Uspon od Oltara do Krajačeve kuće trajao je 2 s 45 min., vodič im je bio Marko Vukelić. Trošak za mazgu za nošenje aprtnjača Din 50.—. Markacije dobre, put prohodan i vrlo ugodan; ali noću je potrebna svjetiljka, jer dobar dio puta ide kroz gustu šumu. Izgled od Krajačeve kuće je veličanstven, osobito za vedre noći. Dne 8. VI. od 7 h do 20 h put preko Velikog Zavižana do Rosijeve kolibe na Rožanskim Kukovima i povratak u Krajačevu kuću. Silaz sa Zavižana do Oltara 9. VI. trajao 1 h 40 min. Na polovini toga silaza ima više pastirske koliba, u kojima bi se u slučaju nevremena moglo prenoći. — Predsjednik g. dr. D. Vitezić vodio je 19. VII. izlet (8 učesnika) u planinarsku kuću na Hahlićima pod Obručem. Tajnik g. Krsto Šojat bio je 2. VII.

voda izleta na Pakleno i u planinarsku kuću na Hahlićima i većega izleta (18 učesnika) na Zeleni Vir kod Skrada (27. VII.). Na strmom silazu ispod Skrada do Zelenog Vira trebalo bi usput postaviti ogradu. Odbornik Milivoj Frančić vodio je 13. VIII. izlet sa 14 učesnika na Bitoraj kraj Fužina i Vrata. Uspon od Vrata do vrha traje 2 h, ide šumskim putem i uzdiže se strmo samo pri koncu do Jožove planine, pa je zato podesan za ljetne izlete. — G. Božo Mikuličić vodio je 26. V. izlet sa 12 učesnika na Medvedak (1027 m) od stанице Lič na vrh ($1\frac{1}{4}$ hoda), a sa vrha preko Triblja u Crikvenicu (3 sata). — G. Mini Oktavian vodio je trodnevni izlet sa 7 učesnika u planine Obručkog sklopa (18.—21. VI.). Prvoga su se dana uspeli na vrh Fratra, Paklena i Obruča, drugoga dana na Vidalj i Kruševac, a zatim posjetili šumarsku kućicu u Gorničkom, pa se istoga dana uspeli na Suhu Vrh i Čun. Noćili su tri puta u planinarskoj kući na Hahlićima. Spomenuti planinski vrhovi su goli i kameniti, a kako je vrijeme bilo lijepo, imali su krasan izgled. — G. Davor Šikić bio je (29. VI.) voda izleta sa 15 učesnika na Drgomalj kod Delnica. Tomu valja dodati, da je »Velebit« (15. VII.) sudjelovao sa 26 svojih članova kod izbora mjesta za gradnju planinarske kuće na Risnjaku i time pokazao budnu planinarsku svijest i živo zanimanje za unapređenje planinarstva u Gorskom Kotaru.

Brojni izleti HPD podružnice »Orjen«.

Otkad je u Dubrovniku inicijativom vrloga planinara i skijaša g. Đure Pany-a, koji je ujedno vješt amater-fotograf i planinarski pisac, osnovana podružnica HPD »Orjen«, planinarstvo se u tom divnom kraju, gdje su more i planina u vječnom zagrljaju, iz dama u dan sve više razvija i postepeno napreduje. Tu radosnu činjenicu potvrđuje među ostalim članak »Skijaši na Orjenu« u ovom broju našega lista i znatan broj izleta, što su ih planinari »Orjena« u ovoj godini izveli na okolne planine kao pješaci ili skijaši. U planinarskoj propagandi pokazuje »Orjen« rijetku agilnost i ustrajnost, jer do 23. XI. bilježi ništa manje nego 30 zajedničkih izleta, od kojih su neki trajali po više dana, a novi prvi usponi na Orjenske vrhunce (od 26. VII. do 2. VIII.) i osam dama. (»Hrv. Planinar« br. 10. 1930). Spomena su vrijedni još ovi izleti »Orjena«: 14. II. i 25. III. na Vlasticu sa 4 odnosno 3 učesnika, 23. II. i 2. III. skijaški izleti u Vrbanje sa 9 odnosno 15 učesnika, 5. IV. u Debelin špilju sa 34 člana, 21. IV. na Malasticu sa 9 i 27. IV. na Radostak sa 7 članova, 4. V. na Žarkovicu—Brgat—Komolac sa 19 učesnika, 25. V. na Subru sa 4 izletnika, 1. VI. na Orjen sa 36 članova, 7.—9. VI. na Vučji Zub i Domiter sa 6 učesnika, 24. VIII. na Zmajevu Ždrijelo sa 11 izletnika, među kojima bijahu 2 profesora sa Oxfordskog sveučilišta, 24. VIII. na Sniježnicu sa 2 člana i ujedno izlet u špilju Grebci, 8. IX. u Molunat sa 7, 15. IX. na Žarkovicu i Malasticu sa 2 učesnika, 5. X. na Bjelašicu planinu dvodnevni izlet sa 8, 12. X. na vrelo Oko kod Trebinja sa 12 članova, 19. X. u dolinu Ubli pod Vučjim Zubom sa 24 učesnika, 29. X. uz sudjelovanje g. ministra Dra. A. Korošca u Vrbanje i Ubli sa 4 izletnika, 3. XI. na Zmajevu Ždrijelo sa 5 članova, a 23. XI. bio je izведен 30. izlet na Vlasenicu. Na 1. XII. priređuje »Orjen« trodnevni izlet na Vučji Zub i Gujinu Gredu, u kojem će učestovati osim članova i drugi prijatelji planinarstva. HPD podružnica »Orjen« u Dubrovniku može uistinu služiti uzorom mnogim svojim družicama.

MARKACIJE

MARKACIJE NA ORJENU. Naša vrlo radina podružnica HPD »Orjen« u Dubrovniku u ovoj je godini provela i uredila četiri markacije na Orjenu, čime je i taj impozantni vrh postao pristupačan širem krugu planinara: 1. Vrbanje — Orjenska lokva, od žandarske stanice do gradilišta na lokvi, šumskim putem, 2 h uz brdo, $1\frac{1}{2}$ h nizbrdo; siječe na par mjesta autocestu; 2. Orjenska lokva — Orjen, t. zv. Varešminov put, ima oko 1 h uspona; 3. Orjenska lokva — vrelo, oko 10 minuta hoda, to je pred gradilištem zasnovane planinarske kuće; 4. Orjenska lokva — Snježni dolac pod Crljenim vrhom; taj put služi ljeti za dobavu snijega za kućnu porabu u planinarskoj kući. — Osim toga površno je markiran put Crni dol — Zamjevo Ždrijelo.

MARKACIJE PUTOVA NA BREZOVO POLJE (984 m). HPD podružnica »Čaklovac« u Pakracu ove je godine obavila hvale vrijedan posao: markirala je sa tri strane važnije putove na najvišu slavonsku planinu Brezovo Polje (934 m) i uz to označila tri sporedna puta: dva na Omanovac i jedan na Ivin Buk: 1. Pakrac — Brezovo Polje. Od rim.-kat. crkve preko Kalvarije kroz vinograde u selo Kraguj i ispod Omanovca do potoka Roguljice, odakle se uspinje na Poljanu (772 m) (oko 3 h) i dalje na Brezovo Polje, u svem 4 h hoda. Na Poljani je lugarnica, u kojoj se dobije mlijeka. Na cijelom su putu izvori žive vode. — 2. Nova Gradiška — Brezovo Polje. Od Nove Gradiške do lječilišta Strmca ima cesta (12 km) s autobusnom vezom, a od Strmca je markiran kolni put, koji vodi kojih 200 m uz potok Šibnjak, gdje zakreće na lijevo i strmo se uspinje na kosu, kojom vodi preko Dobre vode ($1\frac{1}{2}$ h) na Brezovo Polje (oko $\frac{1}{2}$ h); u svem 2 h hoda. — 3. Kamensko — Brezovo Polje. Iz sela Kamensko (udaljeno na autobusnoj cesti od Pakraca 28, a od Požege 22 km; u selu ima gostionica sa konačištem) markacija počinje na stoljetnim topolama, dalje državnom cestom, prelazi potok Orljavicu, zalazi u selo Mihaće, desno prelazi u bukovu šumu i po bilu se uspinje do vrha Javorovice (911 m), sa koje se pruža prekrasan vidik na Požešku dolinu, Papuk (853 m), Kamenski dol, Ravnu Goru (853 m), Buč, Javorovik (718 m) i Pakračku dolinu; dovre 2 h hoda. Sa Javorovice ide označeni kolni put bilom do Petkovice (na spec. karti označeno Patorovica (901 m), gdje se sa šumske livade na Brezovo Polje zakreće prvim desnim putem prema sjeveru te se za 2 h hoda kroz šumu dolazi po bilu na Brezovo Polje; u svem 4 h hoda.

Sva tri markirana puta sastaju se na najvišoj točki Brezova Polja, gdje su postavljene table s napisima za sva tri pravca puta.

Izlet na Papuk iz Pakraca može se vrlo zgodno izvesti i ovako: autobusom (ako ima više od 10 izletnika) do sela Vučjaka (36 km), odakle uspon na vrh Papuka vodi preko Kamengrada i traje $2\frac{1}{2}$ h.

Izlet na Omanovac (652 m) iz Pakraca može se izvesti za 2 sata, ako se sa puta Pakrac — Brezovo Polje iznad sela Kraguj kreće jednim od dva označena kolna puta prema Omanovcu. Prvim kolnim putem uspon je strm, vodi većinom po goleti, pa je ljeti dosta naporan; drugi se put 1 km dalje odvaja, vodi stalno šumom i laganim usponom na vrh Omanovca. Tu se nalazi izvor, odakle se pruža krasan pogled na cijelu okolicu sve do Moslavačke i Bosanskih gora.

Put na vodopad Ivin Buk. Sa Omanovca vodi u južnom smjeru označeni kolni put na Ivin Buk na potoku Rogoljica (oko 1 h hoda). Vodopad je

Foto: Kap. Đuro Pany
ORJEN: ISPOD CRLJENE GREDE

Foto: Kap. Đuro Pany
ORJEN: NA PUTU U CRKVICE

u proljeće i jesen vrlo lijep, a za vrijeme ljetne suše je neznatan. Planinari iz Pakraca ljeti rado ulaze na Psunj preko Ivina Buka, jer je ondje zgodno mjesto za kupanje.

DRUŠTVENE VIJESTI

AKCIJA ZA ŽELJEZNIČKE POGODNOSTI. Prigodom zasjedanja kongresa Saveza planinarskih društava, dne 21. i 22. studenoga 1930. posjetili su izaslanici »Hrvatskog planinarskog društva«, »Slovenskog planinskog društva« i »Planinskog društva Fruška gora« načelnika komercijalnog odjeljenja u Generalnoj direkciji državnih željeznica gosp. Markovića i u jednosatnom razgovoru razložili mu težnje planinara za željezničkim povlasticama i velike koristi, koje bi naš cijelokupni turizam i najposlje i željeznička kasa od toga imali. Gospodin načelnik vrlo je pažljivo saslušao razlaganja delegata, tražio razna obavještenja i s velikom susretljivošću obećao izaći u susret željama planinara što više bude moguće.

Ljubeznost i shvaćanje gosp. načelnika Markovića i referenata Generalne direkcije gg. Čigoja i Meščerskoga podaje sigurnu nadu, da će pitanje pogodnosti za planinare biti skoro i uspješno riješeno, pa bi time opet porastao posjet naših lijepih planina.

SURADNJA HPD-a U NARODNOM PROSVJEĆIVANJU. HPD središnjica razasla je na 34 podružnice u Savskoj banovini sredinom studenoga ovu okružnicu: Kr. Banska uprava Savske banovine pokrenula je ovih dana važnu prosvjetnu akciju, kojoj je poglavita svrha širenje pismenosti, odnosno suzbijanje nepismenosti na području Savske banovine. U smislu raspisa Banske uprave od 22. X. o. g. br. 1791. ima se smjesta uz suradnju kulturnih i socijalnih ustanova i društava poduzeti sve, što je moguće, da još ove zime naučimo većinu nepismenjaka čitati i pisati, i to na taj način, da se za njih u gradovima i selima otvore zimski tečajevi i da svaki pismeni čovjek nauči čitati i pisati preko zime barem jednog nepismenjaka. Takav eminentno prosvjetni i socijalni rad prijeko je potreban u narodu, koji još uvijek stoji u pogledu pismenosti daleko ispod kulturne razine (prema popisu od g. 1920. bilo je u Hrvatskoj i Slavoniji 32% nepismenih) drugih naprednih naroda, koji kao najniže mjerilo kulturnosti uzimaju maximum od 10% analfabeta. Pored toga treba imati na umu, da sada stojimo uoči novog općeg popisa pučanstva, kod kojega će se iznijeti na vidjelo, da li smo i koliko u pismenosti u ovih 10 godina napredovali ili možda gdjegdje našom krivnjom i nazadovali; jer je poznata žalosna činjenica, da u nekim siromašnim i gusto napućenim krajevima ima općina, gdje i preko 50% školskih sposobnjaka ne ide u pučku školu. Stoga valja napose u takvim krajevima energično pojačati akciju oko suzbijanja nepismenosti, da se koliko je iole moguće nadoknadi i izvrši ono, što je krivnjem prilika i ljudi dosad zanemareno ili propušteno.

Intenzivno širenje pismenosti i pučke prosvjete, koje se općenito smatra jednim od glavnih preduvjeta narodnog napretka i blagostanja, jaka je poluga i u radu oko unapređenja planinarstva. Tako je planinarima, koji često dolaze u dodir sa seljačkim narodom, iz skustva dobro poznato, da njihov kulturnogospodarski pokret ima smisla i uspjeha samo u onim stranama, gdje je među pučanstvom jače raširena pismenost i obrazovanost.

Stoga Hrvatsko planinarsko društvo radosno pozdravlja ovu eminentno kulturnu akciju i poziva članove središnjice i svojih podružnica, da svojom životom suradnjom i ličnom inicijativom što izdašnije podupiru ovo važno nastojanje oko narodnog prosvjećivanja. Uprave bratskih podružnica molimo, da izvole pozvati na suradnju pojedine članove, koji imaju za to volje i vremena, popisati one, koji se tome pozivu odazovu, pa takav popis sa točnom naznakom adresu što

prije priposlati središnjici, da ga možemo dostaviti Kr. banskoj upravi, od koje će oni, koji će učiti nepismenjake, dobiti nagradu od Din 10.— za svakoga ne-pismenjaka, koga će naučiti čitati i pisati. A tako prijavljeni pojedinci neka se u svrhu provedbe ove akcije stave u dogovor sa mjesnim općinskim i školskim upravama, koje će im pribaviti potrebne abecedarke, pisanke i olovke. Ako podružnica slučajno ima podesne prostorije, dobro će učiniti, da ih za vrijeme obučavanja ustupi voditeljima analfabetskih tečajeva.

Stvar je važna i hitna, pa ne sumnjamo, da ćete se ovom pozivu što skorije s uspjehom odazvati.

PLANINARSKO SKLONIŠTE NA BREZOVOM POLJU. Na drugom mjestu donosimo obavijest g. I. Schuba, tajnika radine podružnice HPD »Čaklovac« u Pakracu, o novim markacijama na Brezovom Polju, toj najvišoj slavonskoj planini, koja je time postala pristupna planinarima iz bliza i daleka. U vezi s tim pionirskim radom javljaju nam iz Pakraca ovu radosnu vijest: »Kako planinarenje i u našim krajevima sve više napreduje, pa se pokazala potreba planinarske kuće u području Psunja, HPD podružnica »Čaklovac« poduzela je korake, da se već ove zime adaptira jedna šumarska kuća na Brezovom Polju i uredi za planinarske svrhe. Ta bi kuća bila od nemale koristi za razvoj zimskog sporta, za koji je Psunj vrlo podesan, a mogla bi služiti i za ljetno sklonište, čime bi posjet ove lijepo planine još više porastao. Potrebne upute za izlete na Psunj i okolne planine daje članovima HPD-a podružnica »Čaklovac« u Pakracu, a u slučaju potrebe i vodiča. Tamošnji Hotel Polak daje našim članovima 10% popusta na jelu i sobama.

»GOJTANOV DOM« NA VISOČICI ZIMI OTVOREN. Kako nam javlja odbor HPD podružnice »Visočice« u Gospiću, planinarski »Gojtanov dom« na Visočici (1619 m) bit će cijele zime otvoren, pa je u tu svrhu u njem namješten čuvan sa čuvaricom. Tako se pruža zgodna prilika planinarima i prijateljima zimskog sporta, da mogu i zimi uzlaziti na tu lako pristupnu a najlepšu goru u Južnom Velebitu, gdje ih u to doba za sunčanih dana čekaju neslučeni čari i sjajni vidici, a u samom domu udobno zaklonište. Na Visočici se sada spremi još jedna novost i atrakcija. Odbor »Visočice« želi podići kraj doma stanice za meteorološka opažanja, pa je u tu svrhu zamolio zagrebački geofizički zavod, da mu dade potrebne sprave i papire za meteorološka opažanja na Visočici. Na tako visokoj točki u našim krajevima nema nigdje stанице za meteorološko opažanje, pa bi zato ova na Visočici bila od osobite važnosti, a kako je čuvan tog doma pismen, moći će taj posao točno obavljati.

ZAKUP GRADILIŠTA ZA PLANINARSKU KUĆU NA RISNJAKU NA 90 GODINA. Uprava HPD-a središnjice primila je ovo rješenje: »U vezi tamošnjeg podneska od 2. VIII. t. g. saopštava se, da je rješenjem Gospodina Ministra Šuma i Rudnika br. 29.754. od 20. X. 1930. odobreno, da se naslovu izda za 90 godina pod zakup 500 m² državnog zemljišta pod vrhom Risnjaka, t. j. na kat. čestici 1570 por. opć. Mrzla Vodica, u sjekoredu VI. okružje $\frac{5}{7}$ na području kr. šumske uprave Fužine. Zemljište se izdaje u zakup za izgradnju planinarske kuće; godišnja zakupnina iznosi 2 dinara, koja se ima uplatiti svake godine do 31. I. Ujedno se HPD obvezuje, da će šumarskom i lugarskom osoblju dozvoliti besplatnu uporabu planinarske kuće.

Na proljeće naredne godine pristupit će se gradnji ove prijeko potrebne planinarske kuće.

PLANINARSKA REDUTA. Po običaju prošlih godina, »Hrvatsko Planinarsko Društvo« središnjica priređuje početkom veljače 1931. planinarsku redutu u velikoj industrijskoj palači »Zagrebačkoga Zbora«. Kako su društvene priredbe HPD-a pod tim imenom kroz više godina uživale veliku popularnost

među zagrebačkim građanstvom, a čisti je prihod zabave namijenjen fondu za gradnju novih planinarskih kuća, može se pocuzdano očekivati, da će društveni članovi i prijatelji u velikom broju posjetiti i ovogodišnju planinarsku redutu.

POPRAVCI I NOVE INVESTICIJE U TOMISLAVOVU DOMU NA SLJEMENU. Prošle su godine znatnim troškom od preko D 100.000 izvedene nove investicije i popravci na Tomislavovu domu na Sljemenu. Planirana je, ogradaena i travom zasijana prostrana terasa pred planinarskom kućom; na terasi postavljeni su novi stolovi i klupe; u blagovaonama stijene obložene borovim daskama; popravljen je uredaj centralnog grijanja i radi udobnosti gostiju nabavljeno novo pokućstvo i velik dio novog inventara, a stari popunjeni. I ove jeseni izvedeno u tom domu više zidarskih, tesarskih i limarskih radnja. Proširene su i nanovo uređene prostorije nužnika, uređen vodovod u točioni i popravljena kanalizacija pred kuhinjom, a pred kućom povećan broj stolova i klupe. Osim toga je popravljen krov na staroj zgradici, providen novim žlebovima i oličen minijem, da se bolje očuva. Doskora imaju se postaviti pred kućom sprave za meteorološka opažanja, što ih je pribavio naš Geofizički zavod. Taj će posao vršiti društveni opskrbnik. Kako se ti troškovi za investicije i popravke iz godine u godinu sve više množe, morala se za pokriće njihovo po primjeru drugih planinarskih kuća (na pr. u Sloveniji) -vesti pristupnina, koja za društvene članove iznosi D 1, a za nečlanove D 2. Plaćanje pristupnine obvezatno je za sve posjetnike planinarske kuće.

DOVRŠEN VISINSKI PUT OD VELIKOG ALANA DO ROSIJEVE KOLIBE. Ove jeseni dala je šumska uprava pod vodstvom šumsko-tehničkog stručnjaka g. Ing. A. Premužića izgraditi široki gorski put po bilu od Velikog Alana do Rosijeve kolibe u Rožanskim Kukovima. Tim je putem zapravo omogućeno konačno planinarsko otvorenenje i posjećivanje Rožanskih Kukova, jer će njime planinari da s Velikog Alana dolaze do Rosijeve kolibe za po prilici 2 sata lagana hoda, a uz neprekidne planinske senzacije.

UŽINSKA ILI UZNIČKA KOSA? U opisima Mosora često se spominje ime kose, koja je od Žrnovnice udaljena oko 2 i pol sata hoda, a leži jugozapadno od planine Ljubljana (1261 m). Na njoj je u visini od 940 m podignuta lugarnica, koju je šumska uprava predala na čuvanje i uporabu HPD »Mosoru«. Noviji pisci zovu tu kosu dosljedno »Uznička« ili »Uzna«, dok Alfons Pavić u svojoj monografiji »Mosor« (g. 1908.) piše: »Užinska kosa«. Čini se, da je potonji naziv ispravan i da potječe od riječi »uzina«; dok je naziv »uznička« valjda postao krivom metatezom, jer bi bilo čudno, da gorska kosa dobije ime po uzniku, t. j. po čovjeku zatvorenu u uzi. No riječi »aza, uznič« ne dolaze u Broz-Ivekovićevu rječniku, ali ih ima B. Šulek uz njemačke »Gefängnis« i »Gefangener«. Prema tomu bi valjalo pisati: »Užinska kosa«.

P.

PLANINARSKA LITERATURA

PLANINARSKI ČLANCI I SLIKE U KALENDARU »NAPREDAK«. Ovih je dana izšao hrvatski narodni kalendar »Napredak«, što ga izdaje zaslužno hrvatsko kulturno društvo u Sarajevu. U njem nalazimo dva planinarska članka sa četiri slike sa Velebita. Naš planinarski prvak dr. I. Krajač prikazuje u jezgrovitom članku »Naše jadransko turističko područje« specifične glavne karakteristike ovoga važnog turističkog područja i ističe prednosti njegove klime nad ostalim rivijerama u Evropi. U drugom članku »Rožanski i Kukovi« opisuje J. Pasarić izvanredne prirodne krasote toga najzanimljivijeg i najljepšeg planinskog područja na cijelom Velebitu. Za ilustraciju ovih

članaka u kalendaru su priopćene 4 odabrane slike sa Sjevernog Velebita iz »Hrv. Plaminara«: sjajna Simonovićeva panorama Sjevernog Velebita sa Krajačeve kuće na Zavižanu, Krajačeva snimka Krajačeva Kuka u Rožanskim Kukovima i dvije snimke Poljakove: pogled na južnu skupinu Rožanskih Kukova i Kuk Strogir. S hvalom moramo istaknuti, da je »Napredak« dosad jedini hrvatski kalendar, koji svoju pažnju posvećuje razvitku hrvatskoga planinarstva.

Uopće se može reći, da su se »Napretkovi« kalendarji uvijek odlikovali obiljem probrane sadržine i ilustracija, a ovogodišnji ne samo da nije zaostao za prošlima, nego ih je sve nadmašio tehničkom opremonom i kvalitetom ilustracija i priloga.

Od stranih »Napretkovih« suradnika nalazimo na prvom mjestu Dragutina M. Domjanića s lijepom pjesmom posvećenom bosanskim Franjevcima o 25-godišnjici smrti fra Grge Martića, hrvatskog Homera. Nadbiskup Iv. Ev. Šarić javio se je toplo legendom o dobrom razbojničku Dizmi. U kratkoj crticu »Na mrtvačkom putu« prikazao je Vinko Dorčić svu tragiku Hrvata-Istrana, koji ostaše bez svoje uže domovine. Nadalje ističemo imena ostalih suradnika: prof. Ivana Rendela, sveuč. prof. Dra. Milana Gavazzija, Dra. Safetbega Bašagića, Dra. N. Z. Bjelovučića, Dra. Ivana Esiha, Ivana A. Miličevića, Dra. Ivana Dujmušića, Hamdije Kreševljakovića, direktora Mije Poljaka, Dra. Milana Marakovica, Stjepka Ilijića, Husejina Gjoge, Dra. Dragana Čelika, Alije Nametka i dr. Kalendar obiluje vanredno uspјelim ilustracijama u tekstu i na posebnom kromovom papiru. U svemu ima 18 araka teksta i 1 arak posebnih ilustracija. Kalendar je uredio urednik »Napretkovog« glasila Ante Martinović. Po spremi i sadržaju bez sumnje je najbolji kalendar našega naroda za god. 1931. Cijena mu je Din 15.—, a dobiva se kod svih »Napretkovih« organizacija i kod središnje uprave »Napretka« u Sarajevu. Toplo ga preporučujemo članovima središnjice i naših podružnica.

PLANINARI!

Planinarska i društvena svijest nalaže Vam dužnost, da držite i širite svoje društveno ilustrirano glasilo

»HRVATSKI PLANINAR«

koji u 26. godini izlazi u 12 mjesечnih brojeva na 2 arka s brojnim ilustracijama na umjetnim prilozima i u tekstu, a uz dosadašnju pretplatu od D 50.—, za dake i naučnike D 40.—, a za nečlanove D 60.—.

Društveni članovi, koji saberu najmanje 5 novih pretplatnika za godinu 1930. i 1931. dobivaju za svakog novog člana-preplatnika Din 5.—, a za nečlana-preplatnika Din 10.—.

Ovlaštenja za sabiranje novih pretplatnika daje Uprava Središnjice HPD-a, Zagreb, Dolac 1, a kod podružnica njihove uprave.

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO.

SADRŽAJ: Dr. J. Poljak: Slunj i okolica (sa 4 slike) (361). — Dr. I. Krajač: Najpotrebnije markacije na Rožanskim Kukovima (366). — Kap. Đ. Pany: Skijaši na Orjenu (sa 3 slike) (369). — Dr. Z. Prebeg: Kongres Saveza planinarskih društava Jugoslavije (372). — Usponi i izleti (374). Markacije (380). — Društvene vijesti (381). — Planinarska literatura (383).

Odgovorni urednik: prof. Josip Pasarić, Ulica Kraljice Marije 20. — Izdavač »Hrvatsko Planinarsko Društvo« u Zagrebu. — Tisak »Tipografije« d. d. Zagreb, Preradovićev trg 9. — Za tiskaru odgovara I. Ivanković, Zagreb, Selska c. 39.